

Dritan Spahiu - Sqarim për "shpëtimin" e Ajnshtajnit nga rrezikimet e nazizmit dhe pretendimet tona

Contributed by jozef martini
Friday, 19 December 2014

Sqarim për "shpëtimin" e Ajnshtajnit nga rrezikimet e nazizmit dhe pretendimet tona

Dritan Spahiu

Sqarim për "shpëtimin" e Ajnshtajnit nga rrezikimet e nazizmit dhe pretendimet tona

Dritan Spahiu

Z. Dr. Jovan Basho ju falenderoj me shumë sinqeritet për replikën tuaj ndaj shkrimit tim ku paraqiten të dhëna faktike për udhëtimet e Ajnshtajnit në Amerikë dhe për "vizitën e hamendësuar të Ajnshtajnit në Shqipëri" (cituar sipas fjalëve të Drejtoreshës së Arkivave të Ajnshtajnit në Jeruzalem). Ju falenderoj edhe për mënyrën e drejtimit në emërin tim, duke treguar shumë afri me mua, por që në fillim dua të ju them se nuk duhet të më drejtoheni mua për problemin që keni paraqitur, por biografëve të mëdhenj të Ajnshtajnit, siç janë fizikani i famshëm Filip Frank, Karl Zelig. V.G. Kuznjecov etj. si dhe Drejtoreshën që citova më lart. Unë dua të ju lutem që ta lexoni me kujdes e me qetësi librin e F. Frankut dhe pastaj lexojeni edhe një herë shkrimin tim dhe do të bindeni se në shkrimin tim nuk nuk ka asgjë ndryshe nga ato që do të gjeni në këtë libër. Do të bindeni se ato "pasaktësi" që keni gjetur ju në shkrimin tim, por që nuk i thoni shkoqur se cilat janë, nuk janë të miat por të autorëve që përmenda më sipër. Gjithashtu ju them se jeni krejt i pa saktë kur thoni se unë ju kam dhënë një libër timin "për historinë e jetës së Ajnshtajnit". Lidhur me këtë dua t'ju informoj ju dhe të tjerët se unë nuk kam shkruar ndonji libër për historinë e jetës së Ajnshtajnit, megjithëse pretendoj se biografinë e tij e njoh mirë e në detaje. Nuk e kam bërë këtë gjë sepse është botuar në shqip libri i F. Frankut, mikut të çmuar të Ajnshtajnit, dhe unë nuk mora guximin të botoja një biografi të tillë, sepse isha i bindur se nuk do të isha aq i saktë sa F. Franku. Ju informoj Z. Dr. Jovani se ai libër që unë ju kam dhuruar përmban artikuj origjinal të Ajnshtajnit që unë dhe një kolegj i imi i kemi sjellë në gjuhën shqipe me kënaqësinë dhe dëshirën që edhe shqiptarët të njohin mendimet dhe opinionet e Ajnshtajnit për rëndësinë e sjelljeve morale dhe intelektuale në shoqëri, për lirinë dhe të drejtat e njeriut, për rolin e intelektualëve në shoqëri si dhe disa artikuj shkencor e me karakter filozofik. Kjo pasaktësi për përmbajtjen e librit që ju kam dhuruar më dha shijen e keqe se ju nuk paskeni lexuar ndonjë gjë nga ky libër, megjithëse dëshiroj të jem i gabuar në këtë pikë.

Po ju informoj se pse e shkruajta artikullin tim që u botua në gazetën "Telegraf" më 08. 11. 2014. Mbase lexova një shkrim të B. Berberit për ardhjen e hamendësuar të Ajnshtajnit në Shqipëri, vura re se aty kishte plotë të pavërteta dhe trillime, që i serviroshin publikut shqiptar por edhe të huaj (sepse artikulli është botuar edhe në anglisht). Mua më vjen mirë që edhe ju e paskeni kuptuar se shkrimi i B. Berberit ishte një gënjeshtëri, por po aty në shkrimin tuaj ju thoni se B. Berberi ka shkruar një artikull të gjatë mbi ato që ju kishit shkruar më parë dhe mbi një sajese të tij për gjoja gjetjen e një dokumenti në një regjistër të vjetër ekzistues bashkiak. Pra gënjeshttrat e B. Berberit e paskan burimin të shkrimit tuaj. Por kur lexova shkrimin e B. Berberit pashë edhe një koment për këtë artikull të shkruar me dt. 10 shkurt 2014 nga Drejtoresha B. Volff, të cilin e kam botuar në artikullin tim dhe që po e citoj edhe këtu:

"Të dashur shqiptarë, nuk kam aspak dyshim se vendi juaj ka mbrojtur dhe shpëtuar një numër të madh hebrejsh gjatë viteve të nazizmit. Por Albert Ajnshtajni nuk bën pjesë në këtë numër. Sipas dokumentave origjinale që kemi në arkivat tona ne

mund të hedhim poshtë lehtësisht historitë e Bashos dhe të vërtetojmë se Ajnshtani nuk ka qenë as në Vienë as në Shqipëri në prill të vitit 1931, se pasaporta gjermane nuk i është rrëmbyer Ajnshtajnit, por ai e ka përdorë këtë pasaportë gjermane kur ka hyrë në Sh.B.A në vitin 1931 dhe nuk ka pasë nevojë të përdori ndonjë pasaportë shqiptare para ose pas vitit 1931”.

“Zhurma” për ardhjen misterioze të Ajnshtajnit në Shqipëri, që po përhapej edhe jashtë saj, nuk është një gjë e mirë, sepse ne po u japim jo vetëm shqiptarëve por edhe të huajve informacione që nuk po i argumentojmë dot me asnjë dokument të saktë. Për të qartësuar problemin mora si detyrë të paraqisja ato dokumenta origjinale për të cilat B. Volff thotë se hedhin lehtësisht poshtë historitë e Bashos. Për ta kryer këtë gjë në këtë rast unë nuk kam pyetur më Znj. Volff, siç keqinformoni ju z. Dr. Basha, prandaj kujdes me fjalët, qetësohuni, sidomos kur u drejtoheni personalitetëve të huaja; “atëdheu ynë i dhëmsur” nderohet nga ata që thonë të vërteta dhe jo nga ta që flasin me vite të tëra për gjëra pa vërtetuar asgjë. Dua t’ju informoj se e kam studjuar biografinë e Ajnshtajnit në mënyrë pak a shumë të plotë dhe them se e njoh mirë jetën e tij, moralin e tij, kontributin e tij para shoqërisë njerëzore, por edhe veprën e tij shkencore, një pjesë të të cilave jua kamë dhënë edhe studentëve të mij në universitetin e Tiranës. I kureshtuar nga thëniet tuaja, të cilat i kam marrë me shumë rezerva, kam kërkuar të gjejë ndonjë dokument për të vërtetuar ato që thoshit ju. Kështu kam takuar profesorin dhe studjuesin e nderuar Shaban Sinani në zyrën e tij si Drejtor i Arkivave të shtetit tonë. Pyetjes: a ka ndonjë dokument në Arkivat tona që dëshmon për ndonjë vizitë të Ajnshtajnit në Shqipëri ai iu përgjigj, jo! Por ai tha gjithashtu se kishte dëgjuar të flitej për një veprim bankar të kryer rreth viteve 30 të shekullit të kaluar nga një person të quajtur Ajnshtajn, por kjo duhet hetuar. Tani dua të informoj shqiptarët se Ajnshtajni që nga viti 1928 kishte një sekretare, Helen Dukas, që i kryente të gjitha veprimet e blerjeve dhe të ekonomisë së shtëpisë së tij dhe ai vetë nuk është marrë pothuajse asnjëherë me punë të tilla, prandaj nuk ka logjikë që të na lejojë të pranojmë që Ajnshtajni paska ardhë në Shqipëri për të kryer gjëra të tilla. Profesor Skënder Kojka, që ju përmendni, ka treguar se çfarë ka dëgjuar për këtë punën e bankës por nuk ka dëshmuar se e beson ose jo këtë fakt. Personi që ka kryer këto veprime bankare mund të ketë qenë ndonjë tregëtar gjerman, por jo Ajnshtajni. Megjithatë ata që e besojnë një gjë të tillë le të hetojnë dhe sot egzistojnë të gjitha mundësitë për ta kryer këtë gjë plotësisht dhe lehtësisht. Më vonë kam takuar Znj. e nderuar Nevila Nika, Drejtoreshë e Arkivit Shqiptar dhe punonjëse e vjetër e këtij institucioni, e cila më ka deklaruar se nuk kemi gjetur asnjë dokument për ndonjë vizitë të Ajnshtajnit në Shqipëri apo ndonjë dokument për dhënien e pasaportës shqiptare. Pra në Arkivat shqiptare nuk gjeta gjë. Atëhere iu drejtova Drejtoreshës Volff me një e-mail, të cilës i kërkoja përgjigjen e disa pyetjeve që i kam përshkruar fare qartë në artikullin tim ku kam paraqitur edhe përgjigjen e saj. Komunikimi im me të qe shumë dashamirës, sepse unë e informova atë se isha anëtar i Institutit Wiesenthal, një institucion shkencor hebre, me qendër në Paris, i njohur ligjërisht nga Kombet e Bashkuara; qëllimi këtij Instituti ishte të dënonte antisemitizmin, urrejtjen dhe terrorizmin, të promovonte të drejtat humane dhe të mbronte dinjitetin e njerzve, si dhe për të gjetur mënyrat për të siguruar mirëkuptimin e hebregjeve me arabët, që ata të jetonin në paqe dhe me fqinjësi të mirë. Në një mbledhje të organizuar nga ky institut në Paris në vitin 1997 unë kam paraqitur një referat ku kam treguar se si myslimanët shqiptarë kanë mbrojtur dhe shpëtuar mijra familje hebregje. Përshtypje shumë të madhe bëri dëshmimi im se si familja e Refik Veselit nga Kruja kishte mbrojtur një familje hebregje duke i liruar gjysmën e shtëpisë e duke u lejuar një dhomë që t’i luteshin zotit në fenë e tyre, duke i veshur me rroba tradicionare shqiptare e duke i fshehur në çatinë e shtëpisë kur kishin ardhë oficerët gjermanë për kontroll. Sot ajo familje është nderuar me çmimin më të madh që i ka dhënë populli dhe qeveria izraelite. Deklarata ime u prit me vlerësim shumë të madh për popullin tonë, por edhe dyshuan dhe për të qenë krejtësisht të bindur më pyetën a mund të publikohet deklarata ime. Kjo gjë kërkohet sepse dihet se po të jepen deklarata të pavërteta deklaruesi penalizohet.

Le të vijmë te pretendimet e z. Dr. J. Basho; unë them se deklarata të tilla të bujshme se Ajnshtajnin e kemi ndihmuar dhe e kemi shpëtuar ne nga rreziqet që po i vinin atij nga nazizmi, pa dhënë asnjë argumentim për vërtetësinë e tyre, nuk na bëjnë krenar para botës. Përkundrazi insistimi për këto pretendime të pavërtetuara bën efektin e keq, ku të huajt që e dinë mirë historinë e jetës së Ajnshtajnit dhe që njohin mirë karakterin dhe moralin e tij do të na konsiderojnë mashtrues dhe fallsifikatorë. Prandaj bëni kujdes Z. Dr. Jovani kur të lexoni deklaratën e Znj. Volff në shkurt të vitit 2014. Unë aty shoh një farë revolte kur ajo thotë prerazi se Ajnshtajni nuk bën pjesë në atë numër të madh hebregjsh që vendi ynë ka ndihmuar dhe shpëtuar nga nazizmi, po ju a nuk e shihni këtë gjë? Gjithashtu unë ndjej një revoltë në deklaratën e saj “se Ajnshtani nuk ka qenë as në Vienë as në Shqipëri në prill të vitit 1931, se pasaporta gjermane nuk i është rrëmbyer Ajnshtajnit, por ai e ka përdorë këtë pasaportë gjermane kur ka hyrë në Sh.B.A në vitin 1931 dhe nuk ka pasë nevojë të përdori ndonjë pasaportë shqiptare para ose pas vitit 1931”. Unë e kuptoj fort mirë Z. Dr. Jovani, por edhe ju gjithashtu, se ju nuk keni pse të më drejtoheni mua duke mbushur dy faqe të gazetës së bukur Telegraf ku tregoni të njejtat gjëra që i keni përsëritë vit pas viti pa dhënë asnjë argumentim. Ju thoni se keni komunikuar me Znj. Volff për këto probleme, po pse nuk tregoni se çfarë përgjigje ju ka dhënë ajo, siç kamë bërë unë.

Le të shohim pak ato që thoni në replikën tuaj. Ju thoni se në vitin 1931 Ajnshtajni ka qenë i rrezikuar nga nazistët, të cilit i paskan rrëmbyer pasaportën dhe i kanë bllokuar paratë në bankë. Krejtësisht e pavërtetë; mbajeni mend se nazistët kanë

ardhë në pushtet në mars të vitit 1933 dhe Ajnshtajni deri në prill të atij vitit ka qenë anëtar i Akademisë Prusiane të Shkencave që punonte në mes të Berlinit, kryeqytetit të Gjermanisë me kushte shumë të favorshme. Ai është lejuar të shkonte së bashku me gruan 3 muajt e dimrit në Amerikë nga viti 1930 deri në vitin 1933 pa u penguar nga askush, duke u pajisur me viza nga konsullata amerikane, e cila ua çonte dokumentat në shtëpi. Kush ju beson juve Z. Dr. Jovani se para vitit 1933 Ajnshtajni paska qenë i rrezikuar nga nazistët dhe ne shqiptarët e paskemi shpëtuar atë? Si mund të kishte qenë i rrezikuar Ajnshtajni kur në këtë periudhë ai ka ndërtuar një shtëpi në një zonë të bukur të Berlinit me leje të bashkisë. Ju bëj me dije se Ajnshtajni është rrezikuar nga nazistët pas datës 1 prill të vitit 1933, kur ai dha dorëheqjen nga Akademia Gjermane dhe kur la nënshkrimin gjermane dhe që nga ajo kohë nuk e ka përdorë pasaportën gjermane, të cilën nuk ia ka rrëmbyer askush sepse Ajnshtajni nuk hyri në Gjermani. Ai ruajti nënshkrimin zvicerane dhe që nga ajo kohë ka përdorë pasaportën zvicerane, me të cilën ka hyrë në Amerikë në tetor të vitit 1933. Këto kam shkruar në artikullin tim dhe ju mos më besoni mua por lexoni librin e F. Frankut se e keni në shqip dhe pastaj përgjigjuni shqiptarëve të atdheut tonë të dhëmshur, se kush kanë qenë ata që ia paskan rrëmbyer pasaportën Ajnshtajnit. Bota nuk flet kështu si ju z. Dr. por i argumenton thëniet me fakte. Prandaj në qoftë se ne u themi të huajve "historira" të tilla ata, në rastin më të mirë, me një buzëqeshje na këthejnë shpinën dhe ju duhet ta kuptoni gjestin.

Ju shtroni pyetjen si është njohur Dr. Jani Basho me Ajnshtajnin dhe thoni nuk e di. Ju thoni se Dr. Jani Basho ka shkëmbyer disa letra me Ajnshtajnin dhe ju deklaroni se këto letra janë djegur në vitin 1945 dhe nuk dini asgjë për përmbajtjen e tyre. Por dua t'ju kujtoj se Ajnshtajni ka pasë një sekretare Helen Dukas që nga viti 1928 e deri në vitin 1955 kur ai ka vdekur; kjo sekretare ka daktilografuar dhe ka ruajtur çdo dokument të Ajnshtajnit dhe në arkivat e tij nuk ekziston asnjë letër nga Shqipëria. Ju thoni se Ajnshtajni iu rekomandua Shqipëria si shteti që duhej ta pajiste me pasaportë, por ju thoni se nuk dini të jepni asnjë shpjegim për këtë gjë. Ju thoni se vizita e Ajnshtajnit në Shqipëri (pa dhënë asnjë datë të saktë) u bë në fshehtësi të plotë, por nuk tregoni asnjë arsye pse ndodhi kështu, kurse biografët e tij dëshmojnë fare qartë se deri në vitin dihet 1933 ai mund të lëvizte krejtësisht i lirë. Ju thoni se deri tani nuk keni gjetur asnjë dokument ku të jetë rregjistruar hyrja e Ajnshtajnit në Shqipëri dhe dalja e tij, siç bëhet për çdo të huaj, por pësëri më lejoni t'ju kujtoj se administrata e mbretinisë shqiptare të asaj kohe kryente shërbime shumë të sakta dhe cilësore. A e dini ju Z. Dr. Jovani se ajutanti i Mbretit Zog, Hysen Selmani, njeriu më besnik dhe që ka shoqëruar vazhdimisht Mbretin, ka shkruar një libër voluminoz me titull "Nga Notimet e Zogut I - Mbretit të shqiptarëve"; në këtë libër nuk dëshmohet asgjë për ndonjë vizitë të Ajnshtajnit në Shqipëri dhe pësëri lind pse? Ju thoni se biografët e Ajnshtajnit shkruajnë se ai nuk e ka përdorë pasaportën gjermane, e cila ka qenë e anuluar, ndërkohë që pasaportën zvicerane e ka marrë në vitin 1932. Ju pyes me shumë kuriozitet si e ka emrin qoftë edhe vetëm njeri prej këtyre biografëve se unë nuk e di. Ju lutem ma thoni dhe unë do t'ju falënderoj shumë. Pra, ju rendita 8 çështje dhe ju nuk jepni asnjë përgjigje për to, ndërkohë që ka mbi 15 vjet që ju pohoni vazhdimisht se Ajnshtajni ka qenë në Shqipëri, ka marrë pasaportë shqiptare me të cilën ka hyrë në Amerikë dhe ne si shqiptar kemi ndihmuar dhe kemi shpëtuar Ajnshtajnin dhe se për këtë ne dhuhet të jemi krenar, por nuk sillni asnjë argument për të vërtetuar thëniet tuaja. Por duhet ta kuptoni se historitë e Ajnshtajnit nuk shkruhen kështu dhe kjo është arsyeja pse unë, si dhe të tjerë, dyshojnë shumë për vërtetësinë e deklaratave tuaja. Një mik më shkruante: "Më mirë të pranojmë një të vërtetë të hidhur se sa të shijojmë një të pavërtetë të ëmbël".

Në fund do të dëshiroja që ju t'ju thoni shqiptarëve çfarë përpjekjesh keni bërë deri tani për të sqaruar ato 8 çështjet e mësipërme se çfarë ju ka penguar. Gjithësesi unë do të isha shumë i lumtur në qoftë se kushdo do të argumentonte se ne e kemi shpëtuar Ajnshtajnin nga nazizmi si mijra hebrenj të tjerë. E me këtë rast unë uroj që jo të presim e të shpresojmë për të gjetur dokumenta bindëse për të vërtetuar shkencërisht këtë krenari kombëtare, por të nxitojmë e të gjejmë sa më shpejt që të jetë e mundur dokumenta të tilla. Gjithashtu dëshiroj që po ashtu si Shlimani, të cilit i thoshin të mos besonte në "prallat" e Homerit, por i bazuar në to ai zbuloi Trojën dhe thesarin e Priamit, ashtu edhe juve z. Dr. Jovani ju uroj të zbuloni dokumentat e Ajnshtajnit, ju uroj shëndet dhe punë të mbarë.